

Dossier diepzeemijnbouw

De wanpraktijken van DEME in de Stille Oceaan

Samenvatting

Diepzeemijnbouw is een gevaarlijke, opkomende industrie die mineralen van de bodem van de diepzee opdelft. Het Belgische baggerbedrijf DEME is er in geslaagd om, via een ingewikkelde constructie, de internationale wetgeving rond diepzeemijnbouw te ontwijken en, met behulp van Europees onderzoeksgeld, de regionale wetgeving rond diepzeemijnbouw in de Stille Oceaan naar haar hand te zetten. Hierdoor slaagde DEME erin om zowel de zones bestemd voor een ontwikkeld land (via België) als de zones gereserveerd voor een ontwikkelingsland (via de Cookeilanden) in handen te krijgen. Dit is in strijd met de principes van het zeerechtverdrag van de Verenigde Naties. De waarde van de bodemmineralen van de zones voor een ontwikkelingsland alleen al wordt geschat op 227 miljard euro.

DEME kreeg de actieve steun van de Belgische overheid, die garant staat voor de diepzeemijnbouwvergunning van het baggerbedrijf. De PVDA veroordeelt deze onethische praktijken en klaagt de hypocriete houding van de Belgische overheid aan. Enerzijds zet België internationaal graag in op een voortrekkersrol in oceaانبescherming maar anderzijds promoot ze zeer actief een opkomende industrie die een rechtstreekse bedreiging vormt voor onze zeeën en oceanen. Uit ons onderzoek rijzen er ernstige vragen over mogelijke belangenvermenging van ex-minister en huidig adviseur van DEME, Johan Vande Lanotte en de invloed die DEME heeft op de Belgische besluitvorming rond diepzeemijnbouw. Ook vandaag nog krijgt DEME veel Belgisch en Europees belastinggeld voor onderzoek naar diepzeemijnbouw. Wij vragen aan de Belgische regering om duidelijkheid te verschaffen over de rol van België in de hulp die werd gegeven aan DEME. Hoe komt het dat DEME, tegen de regels van het internationaal zeerecht in, controle kreeg over gebieden die aan een ontwikkelingsland toekomen?

Diepzeemijnbouw dient enkel de belangen van enkele multinationals en niet de belangen van de lokale bevolking. Gezien de onoverkoombare (ecologische) risico's van diepzeemijnbouw en de wanpraktijken van DEME in de Stille Oceaan eist de PVDA een moratorium op Deep Sea Mineral-activiteiten. Ze diende hiervoor eind vorig jaar een resolutie in bij het federaal parlement.

1. Diepzeemijnbouw: een opkomende, gevaarlijke industrie

Bagger- en mijnbouwbedrijven zien in diepzeemijnbouw een nieuwe winstgevende markt en de mogelijkheid tot het maken van grote winsten. De diepzee is een onbekend ecosysteem waarvan men vroeger dacht dat het amper enig leven bevatte. Vandaag weten we dat er een rijke diversiteit aan bijzondere levensvormen leeft in de dieptes van de oceaan. De diepzee is ons echter nog grotendeels onbekend: naar schatting is slechts 0,0001 procent van de diepe zeebodem door wetenschappers onderzocht of bemonsterd. Kwetsbare habitats behoren tot de gebieden die aangeduid zijn voor diepzeemijnbouw. De voorziene mijnbouwsites bevinden zich meestal rond grote gebieden met mangaanknollen of nabij al dan niet uitgedoofde hydrothermale bronnen. Ook witte kalksteentorens zijn sites voor diepzeemijnbouw, terwijl 85% van de fauna in die omgeving nergens anders te vinden is.

Wetenschappers waarschuwen dat de oceanen en het onderwaterleven onvermijdelijk en onherstelbaar beschadigd zullen raken als de zeebodem wordt verwoest door diepzeemijnbouw. De impact zal zich door sedimentpluimen¹ ook tot verschillende tientallen km buiten de mijnsites verspreiden, met de neerslag van (soms toxisch) sediment. Daarom verzet ook de visserijsector zich tegen diepzeemijnbouw.

Op 3 juli 2019 publiceerde Greenpeace International het rapport “*In Deep Water*”, waarin wetenschappers, regeringen, milieuactivisten én vertegenwoordigers van de visserij-industrie waarschuwen voor de onvermijdelijke bedreigingen voor het mariene leven in grote delen van de wereldzeeën door mijnbouwmachines en giftige vervuiling door sedimentpluimen en het terugpompen van afvalwater, als regeringen diepzeemijnbouw toestaan². Uit het rapport blijkt dat de diepzeemijnbouwindustrie zich ervan bewust is dat haar activiteiten kunnen leiden tot het uitsterven van unieke soorten. Het legt ook uit hoe de diepzeemijnbouw de klimaatcrisis kan verscherpen door het verstoren van opgeslagen 'blauwe koolstof' in zeebodemsedimenten.

1 Door het verstoren van de zeebodem wordt veel sediment opgewoeld en ontstaat er een 'pluim' van zwevend sediment die zich verspreid en uiteindelijk terug neerslaat.

2 <https://www.greenpeace.org/international/publication/22578/deep-sea-mining-in-deep-water/>

2. De wanpraktijken van DEME in de Stille Oceaan

Diepzeemijnbouwactiviteiten in internationale wateren (“het Gebied” genoemd) worden gereguleerd door het VN-zeerechtverdrag³ en de Internationale Zeebodemautoriteit (ISA). Vergunningen voor exploratie en ontginning van diepzeemijnbouw moeten bij ISA aangevraagd worden⁴. Momenteel is enkel exploratie, het verkennende onderzoek naar mineralen op de diepzeebodem, gereguleerd. Wet- en regelgeving voor de volgende fase, ontginning, moet nog opgesteld en goedgekeurd worden.

Een belangrijk principe uit het VN-zeerechtverdrag is artikel 136 dat stipuleert dat “het Gebied” en zijn rijkdommen een “*gemeenschappelijk erfdeel van de mensheid*” zijn. Concreet betekent dit dat wanneer een ontwikkeld land of bedrijf een vergunning aanvraagt bij de ISA, een gebied met dezelfde grootte ‘gereserveerd’ moet worden voor een ontwikkelingsland.

GSR, een dochteronderneming van DEME, kende dit principe en de wet- en regelgeving rond diepzeemijnbouw zeer goed, maar speelde met de regels en slaagde er via een ingewikkelde constructie in om zowel de zones bestemd voor een ontwikkeld land (via België) als de zones gereserveerd voor een ontwikkelingsland (via de Cookeilanden) in handen te krijgen. Het resultaat is dat GSR één grote homogene zone in de *Clarion-Clipperton Fracture Zone (CCFZ)*⁵ in de Stille Oceaan in handen kreeg (zie afbeeldingen 1 en 2). De verschillende zones van het ‘Belgische’ deel van GSR en het “Cookeilanden” deel van GSR sluiten naadloos op elkaar aan en vormen samen een perfect geheel, wat er op wijst dat dit een bewuste strategie was van DEME. Daarnaast werd GSR ook de bevoorrechte partner voor de ontginning van de Exclusieve Economische Zone (EEZ⁶) van de Cookeilanden.

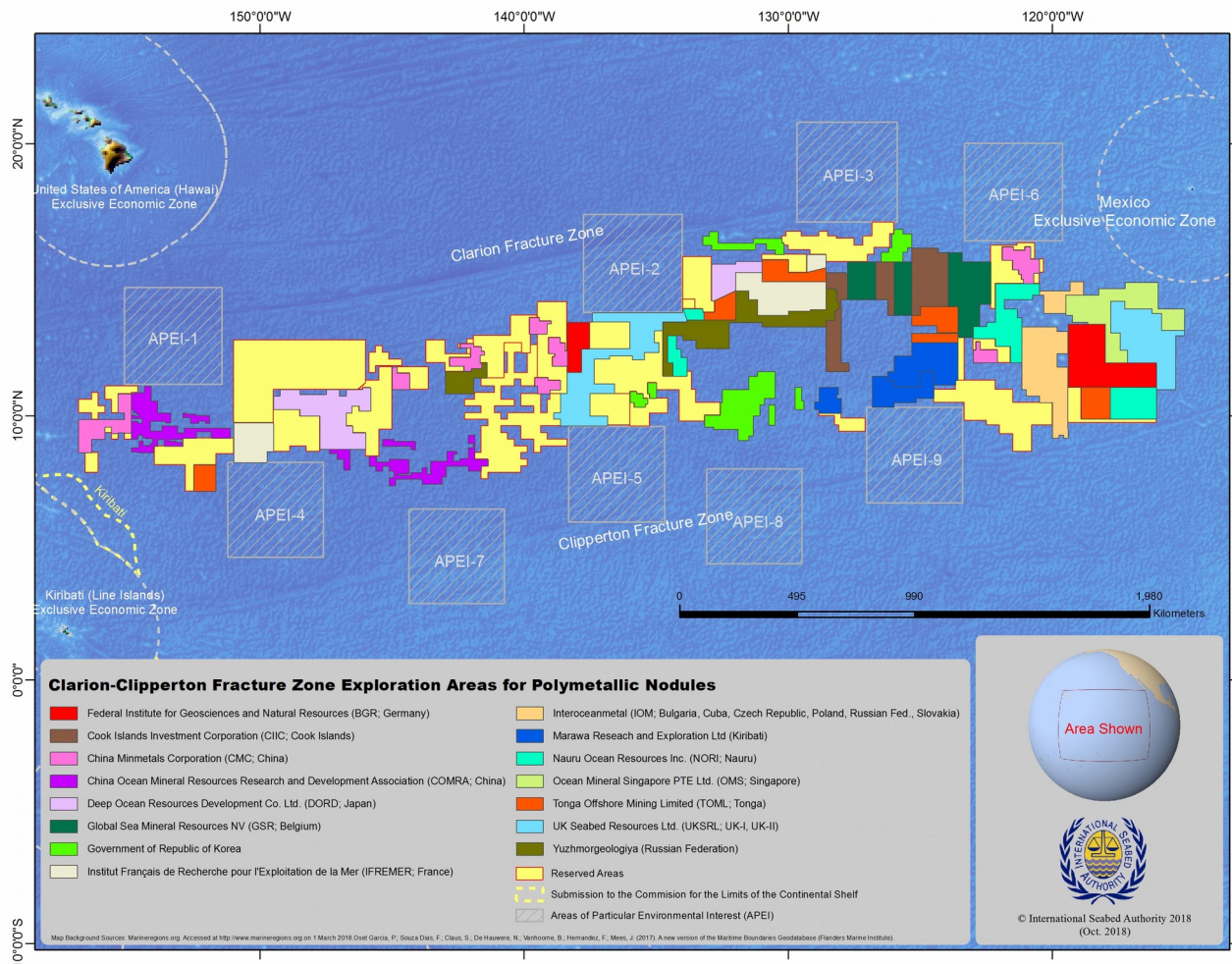
DEME slaagde in haar opzet door, met behulp van Europees onderzoeksgeld, de regionale wetgeving rond diepzeemijnbouw in haar voordeel te draaien via een constructie in Singapore (zie 3.1).

3 Verdrag van 10 december 1982 van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee

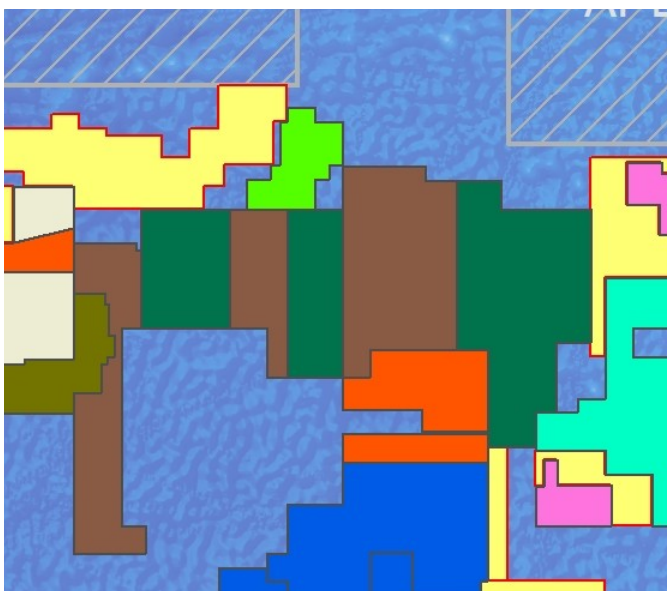
4 ISA heeft tot op heden exploratievergunningen afgegeven aan 28 contractanten die meer dan 520.000 vierkante mijl (1,3 miljoen vierkante kilometer) van de zeebodem in de Atlantische, Indische en Stille Oceaan bestrijken. Alle goedgekeurde contracten staan online: <https://www.isa.org.jm/deep-seabed-minerals-contractors>

5 https://en.wikipedia.org/wiki/Clipperton_Fracture_Zone

6 Een exclusieve economische zone (EEZ) is een gebied dat zich tot 200 zeemijl (370,4 km) buiten de kust van een land uitstrekt. Binnen deze zone heeft dit land een aantal rechten, zoals het recht op exploitatie van de aanwezige grondstoffen, het recht op visserij en recht op wetenschappelijk onderzoek.

Afbeelding 1: Exploratiezones voor polymetalische nodules in de Clarion Clipperton Zone. In het donkergroen zones van GSR voor België. In het bruin de GSR zones voor de Cookeilanden. De donkergroene en bruine zones vormen 1 homogeen geheel en sluiten naadloos op elkaar aan (bron: ISA)

Afbeelding 2: Zoom van zones die in handen van GSR/DEME zijn

De rest van dit dossier is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 3 wordt in meer detail beschreven hoe filialen en stromannen van DEME de regionale wetgeving in de Stille Oceaan beïnvloedde en een exploratiecontract krijgt namens de Cookeilanden. In hoofdstuk 4 wordt in detail uitgelegd hoe GSR/DEME een exploratiecontract krijgt namens België. Hoofdstuk 5 beschrijft de lopende EU-projecten rond diepzeemijnbouw en hoofdstuk 6 staat stil bij de rol van de Belgische overheid en met name, Johan Vande Lanotte, in de diepzeemijnbouwactiviteiten van DEME. Hoofdstuk 7 concludeert en eindigt met een oproep voor een moratorium op diepzeemijnbouw-activiteiten.

3. Beïnvloeding wetgeving en exploratiecontract namens de Cookeilanden

3.1 Beïnvloeding van regionale wetgeving: het DSM project

In 2011 werd het Deep Sea Minerals project (hierna ‘DSM project’) gelanceerd door de Europese Unie en het secretariaat van de Pacifische Gemeenschap (SPC). Het DSM project was bedoeld om Pacifische eilandstaten te helpen bij het ontwikkelen van hun wetgeving om te voldoen aan de regels van de ISA en exploratiecontracten in “het Gebied” te kunnen aanvragen⁷. De EU gaf 4,4 miljoen euro aan het project. Tijdens het project werd een rapport met een regionaal wetgevend en regelgevend kader (RRWK) gepubliceerd dat landen hielp met het aanpassen van hun nationale wetgeving voor diepzeemijnbouw⁸. Het regionaal regelgevend en wetgevend kader (RRWK) was bepalend voor de voorwaarden voor samenwerking tussen landen en bedrijven die een aanvraag indienen bij ISA.

Het DSM project (2011-2014) is bekritiseerd omdat het niet de belangen van de lokale bevolking of het milieu diende, maar die van de grote mijnbouwbedrijven. De NGO Pacific Network on Globalisation (PANG)⁹ publiceerde een document (zie bijlage III) met de ontwerpwetgeving voor diepzeemijnbouw voor Fiji, waarin commentaar staat van lobbyist Hannah Lily, de juridisch adviseur van SPC. Lily suggereert aanpassingen aan de wetgeving ten voordele van het Amerikaanse wapenbedrijf Lockheed Martin¹⁰. In het document stelt Lily duidelijk dat Lockheed Martin bepaalde bepalingen niet zou accepteren en suggereert ze om meerdere clausules te verwijderen. PANG klaagt aan dat het secretariaat van de Pacifische Gemeenschap (SPC) niet de belangen van de lokale bevolking verdedigt, maar die van de grote mijnbouwbedrijven.

Het DSM project is zeer voordelig voor Europese bedrijven die exploratie-contracten zoeken. Uit een notitie (zie bijlage IV) blijkt dat het DSM project dubbele aanvragen van hetzelfde bedrijf bij de ISA steunt. De notitie legt uit hoe de diepzeemijnbouw wetgeving werkt. Elk land kan via de ISA een aanvraag indienen om in “het Gebied”, de zone buiten nationale jurisdictie, te exploreren. Het zeerechtverdrag van de VN en de regelgeving van ISA is erop gericht om ontwikkelingslanden een voordeel te bieden. Het beschikt over een systeem van gereserveerde gebieden die alleen toegankelijk zijn voor ontwikkelingslanden. Wanneer een ontwikkeld land een aanvraag indient bij ISA, moet het 2 gebieden van dezelfde omvang identificeren. Als de aanvraag succesvol is, zal de

7 <https://dsm.gsd.spc.int/>

8 <http://dsm.gsd.spc.int/public/files/2014/RLRF2014.pdf>

9 Het Pacific Network on Globalisation (PANG) is een regionale organisatie in de Stille Oceaan die opkomt voor economische rechtvaardigheid in het kader van de globalisering.

10 UK Seabed Resources, een dochteronderneming van Lockheed Martin, richt zich ook op de diepzeemijnbouw van polymetallic nodules in de Clarion-Clipperton Fracture Zone in de Stille Oceaan.

ISA voor slechts één van de twee gebieden een vergunning verlenen, terwijl het tweede gebied specifiek voor ontwikkelingslanden wordt gereserveerd.

In de nota staat dat staten rechtstreeks een aanvraag kunnen indienen bij ISA of een commerciële entiteit kunnen sponsoren. Een bedrijf kan niet rechtstreeks een aanvraag indienen, maar moet door een staat worden gesponsord, die garant staat voor de activiteiten van het bedrijf in internationale wateren. Om toegang te krijgen tot een van de gereserveerde gebieden heeft een bedrijf een ontwikkelingsland nodig om zijn aanvraag bij de ISA te sponsoren.

Vervolgens wordt in de nota uitgelegd hoe het DSM projectteam bereid is Fiji te helpen bij de ontwikkeling van hun wetgeving om een sponsorstaat te worden van Lockheed Martin die al in een andere zone door het Verenigd Koninkrijk wordt gesponsord. Het legt echter uit dat Fiji niet veel baat zal hebben bij deze operatie, omdat Lockheed Martin en de ISA er het meest van zullen profiteren:

*"De **inkomsten** uit DSM-activiteiten zullen waarschijnlijk relatief **laag zijn** in vergelijking met de mijnbouw binnen de nationale jurisdictie. Fiji heeft geen soevereine rechten over diepzeemijnbouw in het gebied (zoals over diepzeemijnbouw in de EEZ), en het gesponsorde bedrijf zal vergoedingen en royalty's betalen aan de ISA. Fiji zal dit in gedachten moeten houden bij de onderhandelingen over wat de 'take' voor Fiji zou moeten zijn, in ruil voor zijn sponsortaken."* (eigen vertaling, zie punt 19, p. 4)

Met andere woorden, het grootste deel van de winsten van diepzeemijnbouwactiviteiten gaat dus rechtstreeks naar het baggerbedrijf en niet naar de ontwikkelingslanden.

3.2 DEME wordt Singaporese actor om wetgeving te beïnvloeden in DSM project

OceanfLORE is het vehicle waarmee DEME de regionale wetgeving in de Stille Oceaan heeft proberen te beïnvloeden. De oprichting van OceanfLORE, een samenwerking tussen het Nederlandse IHC Merwede en het Belgische DEME werd, vlak voor de start van het DSM project, aangekondigd in maart 2011¹¹, maar pas officieel opgericht in januari 2012¹². Hoewel OceanfLORE oorspronkelijk in Nederland gevestigd was, lijkt het erop dat het later officieel naar Singapore verhuisd is. Op deze manier kon OceanfLORE deelnemen als Singaporese onderneming¹³, als 'regionale speler', aan het DSM-project en invloed uitoefenen op de wetgeving rond diepzeemijnbouw van de eilandstaten in de Stille Oceaan.

Er zijn nog verschillende sporen van de actieve deelname van OceanfLORE aan het DSM project:

- In het jaarlijks verslag¹⁴ van 2012 staat de participatie van Kris van Nijen, general manager van OceanfLORE, en John Feeman, director Mining Asia Pacific van IHC Mining, aan een DSM workshop (p. 17 en p.34)

11 <https://www.dredgingtoday.com/2011/03/08/deme-ihc-merwede-team-up-in-oceanflore-project/>

12 Zie oprichtingsakte: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:023:0037:0037:FR:PDF>

13 OceanfLORE staat telkens als Singaporese partner weergegeven, zie onder andere:

<https://sustainabledevelopment.un.org/partnership/?p=7645>; https://www.mistimages.be/portfolio_page/oceanflore/;
https://www.underwatermining.org/UMI2011/UMI_program.htm

14 http://dsm.gsd.spc.int/public/files/DSM%20Project%202012%20Annual%20Report_Mar2013%20final.pdf

- Dezelfde heren staan op de deelnemerslijst van een andere workshop¹⁵. Merk op dat beide aanwezig zijn namens 2 verschillende organisaties: OceanfLORE en IHC Mining B.V. (dit is dezelfde structuur)
- In het 6-maandelijks rapport van 2013¹⁶ staat dat Mr. Feenan deelnam aan een workshop rond de regulering van samenwerking tussen sponsorstaten en bedrijven.
- In het eindrapport¹⁷ van het regionaal regelgevend en wetgevend kader (RRWK) wordt OceanfLORE vermeld. Op p.66 vinden we Joyce van Heijzen, marketingvertegenwoordiger van OceanfLORE, tussen de mensen staan die bijdroegen aan het RRWK, naast auteur Hannah Lily, het SPC lid dat commentaar heeft gegeven op de Fiji wetgeving ter voordele van Lockheed Martin
- In een online artikel¹⁸ lezen we zelfs dat OceanfLORE gesprekken heeft gehad met hoge functionarissen van de regering van de Cookeilanden over diepzeemijnbouw.

De uiteindelijke regionale wetgeving rond diepzeemijnbouw bepaalt dat hetzelfde bedrijf meerdere aanvragen kan indienen bij ISA en dat een land/bedrijf maximaal een zone van 150.000 km² kan aanvragen. Als het een zone van > 75.000 km² aanvraagt moet het in de loop van de tijd delen terug afstaan aan de ISA. Maar wanneer een bedrijf/land een zone van 75.000 km² aanvraagt, mag het de zone voor de duur van het contract volledig behouden.

Het zijn deze regels die DEME toelaat om zowel de zones bestemd voor een ontwikkeld land (via België, zie hoofdstuk 4) als de zones gereserveerd voor een ontwikkelingsland (via de Cookeilanden, zie 3.4) in handen te krijgen. De zones die GSR via België en de Cookeilanden in handen kreeg zijn niet toevallig elk ongeveer 75.000 km² (zie afbeeldingen 1 en 2). Hierdoor mag GSR/DEME de zones houden voor de hele duur van de respectievelijke contracten met ISA.

3.3. OceanfLORE wordt geabsorbeerd door GSR

Nadat het DSM project afgelopen was, werd OceanfLORE ontbonden en werden de werknemers geabsorbeerd door GSR (in dezelfde periode diende GSR een aanvraag in voor een exploratievergunning namens de Cookeilanden, zie 3.4).

Er zijn vandaag nog weinig sporen op het internet van OceanfLORE. We vinden echter meerdere indicaties dat werknemers van OceanfLORE inderdaad van OceanfLORE naar GSR zijn verhuisd na het einde van het DSM project (2014) en voor de start van het exploratiecontract (2016) tussen ISA en GSR namens de Cookeilanden (zie sectie 3.4):

- In dit artikel¹⁹ wordt Kris van Nijen de general manager van OceanfLORE genoemd. Op zijn LinkedIn profiel²⁰ staat er geen referentie naar OceanfLORE. Volgens zijn linkedin profiel is hij general manager van GSR sinds oktober 2010, maar GSR was pas vanaf 2014 onderdeel van de DEME groep en tot dan was er een andere algemeen directeur (dhr. Paynjon), die na

15 http://dsm.gsd.spc.int/public/files/meetings/PARTICIPANTS_LIST.pdf

16 http://dsm.gsd.spc.int/public/files/SPC-EU%20DSM%20Project%20Jan-Jun%202013%20progress%20report_final.pdf

17 <https://www.smenet.org/docs/public/FinalDeepSeaMineralsProjectReport.pdf>

18 <http://www.cookislandsnews.com/national/local/item/13323-double-purpose-for-singapore-trip>

19 <https://www.nemokennislink.nl/publicaties/crushers-van-de-diepzee/>

20 <https://www.linkedin.com/in/krisvannijen/>

de overname van 2014 opnieuw werd aangesteld²¹. Pas een jaar later heeft Kris van Nijen dhr. Paynjon met terugwerkende kracht vervangen²². Van Nijen bleef dus met andere woorden zonder onderbreking algemeen directeur van OceanfLORE en vervolgens van GSR, wat zou betekenen dat beide entiteiten gefuseerd zouden zijn.

- Paul Vercruyssen had gedurende 1 jaar (in 2016) dezelfde functie voor OceanfLORE als voor GSR (die van R&D manager), alvorens te verklaren dat hij vanaf januari 2017 alleen nog maar voor GSR werkt²³.
- Nog een werknemer die tegelijkertijd exact dezelfde functie had bij OceanfLORE als bij DEME: Simon Boel²⁴. Hij was project ingenieur bij OceanfLORE van 2011 tot 2014 en van 2008 tot 2017 bij Dredging International, vooraleer hij in 2017 project ingenieur werd bij GSR.
- In een MO artikel²⁵ over België dat sponsorstaat wordt voor GSR (zie H4), staat dat Hugo Bouvy directeur bij OceanfLORE is. Nu is hij lid van de raad van bestuur van GSR en managing director bij DEME Offshore²⁶
- De laatste melding van OceanfLORE op sociale media is van september 2015, over de deelname van OceanfLORE aan de Deep Sea Summit in Singapore²⁷. Een maand voor die top werd Kris Van Nijen met terugwerkende kracht tot 2014 benoemd tot algemeen directeur van GSR.

3.4 GSR bemachtigt exploratiecontract namens Cookeilanden

DEME slaagde er ook in om via het DSM-project contacten te leggen met de autoriteiten van de Cookeilanden en een aanvraag voor een exploratie-vergunning in te dienen met de Cookeilanden. OceanfLORE toonde begin 2013 (toen nog niet geabsorbeerd door GSR) al interesse in een exploratie-aanvraag met de Cook Eilanden²⁸.

Op 27 december 2013, vlak voor het einde van het DSM project, dient GSR onder de vorm van een joint venture samen met de Cookeilanden een aanvraag in bij ISA²⁹:

“Volgens de autoriteiten van Cookeilanden wordt de waarde van de bodemmineralen in het beoogde 75.000 vierkante kilometer grootte reservaat geschat op 227 miljard dollar. De site zal worden verkend door de Cook Islands Investment Corporation op basis van een gezamenlijke overeenkomst met G-TEC Sea Mineral Resources” (eigen vertaling)

De autoriteiten van Cookeilanden verklaren ook dat zij hun wetgeving zullen aanpassen om te voldoen aan de internationale wetgeving met betrekking tot diepzeemijnbouw. In deze powerpointpresentatie³⁰, gegeven tijdens een DSM-projectworkshop, geven de Cookeilanden aan dat ze steun zullen vragen aan het DSM-projectteam om hun nationale wetgeving te herzien zodat ze het gevraagde gebied in de Clarion Clipperton Zone kan krijgen. Hannah Lily, het SPC-lid dat

21 Zie bijlage V, uittreksel Belgische staatsblad

22 Zie bijlage VI, uittreksel Belgische staatsblad

23 <https://www.linkedin.com/in/paul-vercruyssen-1a42566/>

24 <https://www.linkedin.com/in/simonboel/>

25 <https://www.mo.be/en/article/searching-treasures-seabed>

26 <https://www.deme-group.com/making-difference>

27 <https://www.dredgingtoday.com/2015/08/27/oceanflore-at-deep-sea-mining-summit/>

28 <http://www.cookislandsnews.com/national/local/item/13323-double-purpose-for-singapore-trip>

29 https://digitallibrary.un.org/record/780938/files/ISBA_20_C_18-EN.pdf Zie ook: <https://ramumine.wordpress.com/2014/03/29/cook-islands-hopes-for-deep-sea-mining-boom/>

30 <https://ramumine.wordpress.com/2014/03/29/cook-islands-hopes-for-deep-sea-mining-boom/>

met de aanbevelingen van Lockheed Martin het juridische kader van het DSM-project heeft aangepast, heeft meegewerkt aan de herziening van de DSM-regelgeving voor de Cookeilanden³¹.

Op 15 juli 2016 wordt het contract tussen de Joint Venture Agreement (JVA) met GSR en ISA ondertekent³². De vraag rijst welke voordeel de Cookeilanden halen uit deze samenwerking met GSR. GSR is voor 100% in handen van DEME. Hoeveel van de toekomstige winst gaat effectief naar de Cookeilanden? In de uitgelekte nota van het DSM project (bijlage III) wordt gewaarschuwd dat het grootste deel van de winsten van diepzeemijnbouwactiviteiten gaan naar de baggerbedrijven, en niet de lokale gemeenschappen.

Dat DEME niet alleen de winst uit een zone bestemd voor een ontwikkeld land (zie hoofdstuk 4) opstrijkt, maar ook de winst zou opstrijken uit de exploitatie van een zone bestemd voor een ontwikkelingsland is onethisch en in strijd met de principes van het internationale zeerecht.

3.5 De belangen van de multinationals, niet de lokale bevolking

Samengevat was het resultaat van het DSM project zeer gunstig voor DEME/GSR. Via OceanfLORE kon DEME de regionale wetgeving rond diepzeemijnbouw positief beïnvloeden en slaagde ze erin contacten te leggen met de autoriteiten van de Cookeilanden. Het resultaat was dat de regionale diepzeemijnbouw-wetgeving toelaat dat eenzelfde bedrijf meerdere aanvragen kan indienen bij ISA.

Tegen de tijd dat het contract tussen GSR en ISA, met de Cookeilanden als sponsorstaat, getekend werd (2016)³³, had de DEME groep OceanfLORE ontbonden. De belangrijkste actoren van OceanfLORE werden geabsorbeerd door GSR. Hierdoor is er geen duidelijk bewijs van een verband tussen het DSM project, dat verantwoordelijk is voor de regionale wetgeving over diepzeemijnbouw, en GSR, die een aanvraag indiende. Het contract met de Cookeilanden als sponsorstaat werd immers ondertekend door GSR en niet OceanfLORE.

Daarnaast kreeg GSR nog een bonus: het mag de bevoorrechte partner zijn voor de exploratie van de EEZ van de Cookeilanden, die bekend staat als zeer rijk aan mineralen: de wateren van de Cookeilanden zijn naar schatting goed voor zo'n 15 tot 20 procent van 's werelds op dit moment gekende kobaltvoorraden³⁴.

Caritas Oceanië en andere NGO's klagen de samenwerking tussen industrie en overheden aan, omdat deze de belangen van de industrie verdedigt in plaats van deze van de lokale gemeenschappen en het milieu. In een rapport³⁵ van Caritas Oceanië worden de mogelijke negatieve gevolgen van diepzeemijnbouw voor de lokale gemeenschappen op de eilanden in de Stille Oceaan benadrukt, waaronder schade aan de kustlijn, voedselbronnen en de bestaansmiddelen van de lokale bevolking. Het rapport noemt ook het ontbreken van vrije, voorafgaande en geïnformeerde toestemming en het gebrek aan aandacht voor het voorzorgsbeginsel als problematisch. GSR en de overeenkomst met de Cookeilanden worden in het verslag genoemd (p. 35).

31 <https://www.cigionline.org/person/hannah-lily>

32 <https://www.ciiconline.com/latestnews/international-seabed-authority-contract-signing/>

33 <http://www.cookislandsnews.com/national/local/item/59863-seabed-mineral-exploration-gains-momentum>

34 <http://dsmobserver.com/2017/11/deep-sea-mining-paul-lynch/>

35 <https://www.business-humanrights.org/sites/default/files/documents/State%20of%20the%20Environment%20for%20Oceania%202017%20report.pdf>

Caritas Oceanië vraagt in het rapport om een moratorium op DSM en exploratie, met het argument dat "veel landen in de Stille Oceaan die geïnteresseerd zijn in offshore-mijnbouwpotentieel een geschiedenis hebben van slechte juridische processen en beleidsbeslissingen die beïnvloed worden door corruptie" (eigen vertaling, p. 37) en dus vrezen dat de lopende processen nadelig zullen zijn voor de gemeenschappen op de eilanden in de Stille Oceaan. (pp. 31-37). Dit dossier bevestigt deze bezorgdheden.

4. Exploratiecontract namens Belgische overheid

Enkele maanden na de oprichting van OceanFLORE hielp DEME in 2012 met de oprichting van G-TEC Sea Mineral Resources. G-TEC Sea Mineral Resources heeft als doel "het bekomen van één of meerdere concessies (met het oog op latere exploitatie) van het International Seabed Authority op de bodem van de Stille Oceaan en buiten de jurisdictie van de oeverstaten en hun Exclusieve Economische Zone (EEZ)". DEME plaatste belangrijke leden in de Raad van Bestuur en bracht de onderneming onder op haar terrein³⁶. Het was G-TEC Sea Mineral Resources die, iets meer dan een maand na de oprichting, op 31 mei 2012 een aanvraag indiende bij de ISA³⁷, met België als sponsorstaat. De certificaten van "sponsoring" zijn ondertekend door Johan Van De Lanotte en Didier Reynders³⁸.

G-TEC Sea Mineral Resources had van bij het begin publieke partners, aangezien het een fusie was tussen G-TEC, dat 99% van de aandelen bezat en een Vlaams bedrijf genaamd "Milan International N.V.". G-TEC is voor 27,5% in handen van de Société Régionale d'Investissement de Wallonie³⁹ (SRIW) en voor de rest in handen is van de groep Van Hooland⁴⁰, die gemanaged wordt door Bart van Hooland⁴¹, een Vlaamse zakenman, die lid van de raad van bestuur is van GIMV en voorzitter van de raad van bestuur van G-TEC sinds 1999⁴².

Volgende personen waren origineel lid van de raad van bestuur:

- Bart van Hooland
- Johan Deschuyter, Corporate Secretary at GEOQUIP Marine AG⁴³
- Daniel Boen⁴⁴, (toen) financieel manager Benelux Operations voor de DEME groep
- Jacques Paynjon, vertegenwoordiger van Milan International en directeur Middle East Dredging Company (MEDCO) in Doha (Qatar), een joint venture van DEME en Jan De

36 Zie artikel bijlage VIII

37 Zie <https://ran-s3.s3.amazonaws.com/isa.org.jm/s3fs-public/documents/EN/18Sess/Council/ISBA-18C-19.pdf> en https://ran-s3.s3.amazonaws.com/isa.org.jm/s3fs-public/files/documents/isba-18lrc-15_0.pdf

38 "12. The first certificate of sponsorship is dated 8 May 2012, issued by the Deputy-Prime Minister and Minister for the Economy, Consumer Affairs and the North Sea, Johan Vande Lanotte. The second certificate of sponsorship is dated 21 June 2012 and is signed by the Deputy Prime Minister and Minister for Foreign Affairs, Didier Reynders and by the Deputy-Prime Minister and Minister for the Economy, Consumer Affairs and the North Sea, Johan Vande Lanotte." zie pagina 3 in <https://ran-s3.s3.amazonaws.com/isa.org.jm/s3fs-public/documents/EN/18Sess/Council/ISBA-18C-19.pdf>

39 Zie bijlage VII, uittreksel Belgische staatsblad, oprichting G-TEC Sea Mineral Resources

40 <http://www.actionnariatwallon.be/organisme/g-tec-17453>

41 <https://www.gimv.com/fr/equipe/bart-van-hoolanddeg>

42 <https://www.linkedin.com/in/bart-van-hooland-23969a3/>

43 <https://www.linkedin.com/in/johan-deschuyter-3332068/?originalSubdomain=be>

44 <https://www.linkedin.com/in/danny-boen-91263342/>

Nul. Hij was benoemd als vaste vertegenwoordiger belast met het dagelijks bestuur, of “Managing Director”⁴⁵

G-TEC Mineral Resources kreeg financiële steun voor haar aanvraag bij ISA. Op het aanvraagformulier staat dat “*de applicant heeft overeenkomstig verordening nr. 19 een vergoeding van 250.000 dollar betaald*”⁴⁶, terwijl op de oprichtingsakte van G-TEC Mineral Resources staat dat het bedrijf slecht EUR 61.000 kapitaal heeft (zie bijlage VII). In het adviesdocument van de aanvraag⁴⁷ staat dat G-TEC ondersteund wordt door een “*Belgian industrial partner*” en in het aanvraagformulier zelf staat: “*de belangrijkste partners van de GSR zijn welbekend bij de Belgische regering, maar hebben gevraagd om hun identiteit op dit moment niet openbaar te maken.*” (p. 2, eigen vertaling). In dezelfde paragraaf staat: “*een belangrijke partner is de wereldleider in zijn sector en heeft een geschiedenis die meer dan 150 jaar teruggaat.*”. Deze partner is in alle waarschijnlijkheid DEME.

In een zeer ironische verklaring verklaart GSR bovendien dat haar aanvraag eerlijk is aangezien er een gelijkaardige zone voor een ontwikkelingsland wordt gereserveerd (punt 14 in het aanvraagformulier)

“14. *GSR heeft de verdeling van het toepassingsgebied benaderd met het oog op eerlijkheid en billijkheid, en om de verschillen weer te geven die in het toepassingsgebied worden aangetroffen in termen van de overvloed aan nodules en de waarde van de metalen. Het is comfortabel dat dit de Internationale Zeebodemautoriteit in staat stelt om een deel van het gebied toe te wijzen aan de GSR en het andere deel te behouden als een gereserveerd gebied onder gelijke voorwaarden*” (eigen vertaling).

Geen melding dat het ondertussen als Singaporese actor deelnam aan het DSM-project in de Stille Oceaan, om de regionale wetgeving naar haar hand te zetten.

Op 26 juli 2012 keurde ISA de aanvraag van G-TEC Sea Mineral Resources goed en op 14 januari 2013 ging het exploratiecontract voor diepzeemijnbouw in de de Clarion Clipperton Zone (CCZ) in. Het gaat om een gebied in de Stille Oceaan dat 2,5 maal zo groot is als België (76.728 km²). In 2014 kocht DEME G-TEC Sea Mineral Resources officieel over en veranderde het de naam van het bedrijf naar GSR (Global Sea Mineral Resources)⁴⁸. Het exploratiecontract kwam zo in de handen van DEME terecht (hetzelfde jaar kondigden de Cookeilanden aan dat ze met GSR zouden samenwerken om een aanvraag in te dienen bij ISA, zie 3.4).

Het resultaat is dus dat GSR/DEME zowel de exploratie-vergunning voor de diepzeemijnbouwzone bestemd voor een ontwikkeld land als de zone bestemd voor een ontwikkelingsland in handen heeft gekregen (zie afbeeldingen 1 en 2).

45 Zie bijlage VII, uittreksel Belgische staatsblad, oprichting G-TEC Sea Mineral Resources

46 Pagina 4, <https://ran-s3.s3.amazonaws.com/isa.org.jm/s3fs-public/documents/EN/18Sess/Council/ISBA-18C-19.pdf>

47 <https://ran-s3.s3.amazonaws.com/isa.org.jm/s3fs-public/documents/EN/18Sess/Council/ISBA-18C-19.pdf>

48 Zie bijlage VIII

5. EU Financiering voor het verkennen van de zeebodem

Voor de financiering van haar onderzoek naar de mogelijkheden van diepzeemijnbouw en het beïnvloeden van de regionale wetgeving kon DEME ook rekenen op heel wat Europees onderzoeksgeld. Ook vandaag de dag krijgt DEME nog EU financiering voor het verkennen van de zeebodem. Momenteel lopen er nog verschillende EU-gefinancierde projecten:

- Het ‘Blue Mining’ project (2014-2018)⁴⁹. Het project is gericht op de volledige value chain van diepzeemijnbouw, met een belangrijke focus op economische haalbaarheid. In dit project zijn de 2 voornaamste industriële spelers DEME en het Nederlandse IHC Merwede⁵⁰. De EU gaf 10 miljoen⁵¹ euro aan het project.
- Het ‘Blue Nodules’ project (2016-2020)⁵². Project met dezelfde actoren (DEME en IHC Merwede), gericht op ontwikkelen industriële business case en processen. De EU investeerde EUR 7.991.137 in het project⁵³. Opmerkelijk in dit laatste project is dat GSR hier deelneemt als ‘onderzoekspartner’ en niet als industriële partner zoals in vorige EU projecten. In dit project treedt DEME op als industriële partner.

Ook het Vlaams Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO) gaf al 6 miljoen euro voor de ontwikkeling van het prototype Patania 2 voor verder exploratie-onderzoek van DEME⁵⁴. Ook hier is diepzeemijnbouw een voorbeeld van hoe grote bedrijven belastinggeld en overheidssteun krijgen voor het aanboren van nieuwe markten. Het is zeer twijfelachtig of de opbrengsten die gemaakt worden zullen terugvloeien naar de Europese of Belgische overheid. Met andere woorden, de kosten voor exploratie van diepzeemijnbouw worden gecollectiviseerd en de toekomstige winsten geprivatiseerd.

6. De hypocriete houding van de Belgische overheid

België wilt internationaal een voortrekkersrol spelen in oceaانبescherming. Minister Marghem (MR) en minister De Backer (VLD) hebben hier recent nog verschillende initiatieven rond ondernomen⁵⁵. De COP25, de internationale klimaatconferentie in Madrid, werd omgedoopt tot een “blue COP” en stond in het teken van de bescherming van zeeën en oceanen. Tijdens de COP25 organiseerde België nog een nevenevenement rond oceaانبescherming.

Tegelijkertijd speelt België een belangrijke rol in de ontwikkeling van commerciële diepzeemijnbouw en de ontwikkeling van de internationale wet- en regelgeving. De Belgische

49 Voor meer info zie o.a. <https://cordis.europa.eu/docs/results/604/604500/periodic2-summary-blue-mining-project-p2.pdf> ; <http://mre.rwth-aachen.de/en/research/references/blue-mining/> ; https://www.deme-group.com/sites/default/files/17008_jaarverslag_deme_pr.pdf

50 <https://blueminig.eu/partners/>

51 <https://web.archive.org/web/20180627111719/http://www.blueminig.eu/facts-and-figures/>

52 Voor meer info zie o.a. <https://blue-nodules.eu/vision-and-objectives/> ; <https://blue-nodules.eu/vision-and-objectives/> ; https://www.deme-group.com/sites/default/files/17008_jaarverslag_deme_pr.pdf (p. 136)

53 https://ec.europa.eu/easme/sites/easme-site/files/2015-1-stage_new-projects_table.pdf

54 <https://www.apache.be/2019/09/12/diepzeemijnbouw-ontketent-goudkoorts/>

55 Zie onder andere het ‘Blue Leaders breakfast’ dat België organiseerde tijdens de Climate Action Summit in New York afgelopen september 2019.

overheid neemt zeer actief deel aan zowel de Assembly als de Council van de ISA en heeft al meerdere delegaties naar de ISA⁵⁶ gestuurd.

PVDA klaagt deze hypocriete houding van de Belgische overheid aan. Enerzijds zet de Belgische overheid internationaal graag in op een voortrekkersrol in oceaانبescherming en anderzijds promoot ze zeer actief een opkomende industrie die een rechtstreekse bedreiging vormt voor onze zeeën en oceanen.

DEME kreeg/krijgt ook de actieve ondersteuning van de Belgische overheid. Vooral de naam van voormalig minister van Economie, Consumenten en Noordzee, Johan Vande Lanotte, duikt regelmatig op in het diepzeemijnbouwdossier. Het was Vande Lanotte, die als minister van de Noordzee, de Belgische wetgeving rond diepzeemijnbouw door het parlement loosde⁵⁷. Het was ook Vande Lanotte die, als minister van economie, de sponsoring van DEME voor een aanvraag bij ISA regelde. Tegelijk werkt Vande Lanotte als (juridisch) adviseur voor DEME. Le Vif bracht aan het licht dat Vande Lanotte op verschillende deelnemerslijsten van sessies van de ISA staat als “adviseur” voor GSR⁵⁸ (oorspronkelijk ook gevestigd in Oostende waar Vande Lanotte burgemeester was). In het artikel ontkent Vande Lanotte dit, maar deelnemerslijsten van ISA bevestigen dat Vande Lanotte deelneemt als adviseur van GSR⁵⁹.

Zelfs tijdens zijn functie als informateur bij de huidige federale regeringsvorming nam Vande Lanotte in zijn hoedanigheid van adviseur van DEME deel aan de 25ste jaarlijkse bijeenkomst van de ISA in Kingston, Jamaica (waar het hoofdkwartier van ISA zich bevindt)⁶⁰.

Greenpeace bracht aan het licht dat Alain Bernard, de ex-CEO van DEME, op de meest recente sessie van de raad van bestuur van ISA officieel het woord nam namens de Belgische regering⁶¹. Tot groot ongeloof van de aanwezige NGO's gaf de CEO in naam van de Belgische regering een onvervalst pleidooi voor het eigen bedrijf en zijn commerciële belangen.

Dit werpt ernstige vragen op rond mogelijke belangenvermenging en de invloed die DEME heeft op Belgische besluitvorming met betrekking tot diepzeemijnbouw. De PVDA wijst erop dat de Belgische overheid, als sponsor van het contract van GSR met ISA, garant staat voor de activiteiten van DEME in internationale wateren. Minister De Backer bevestigde, in antwoord op een parlementaire vraag van PVDA-volksvertegenwoordiger Greet Daems, dat de Belgische overheid verantwoordelijk is voor “de strikte toezicht op de activiteiten van GSR”⁶². Belangrijke vragen rond diepzeemijnbouw blijven onbeantwoord: wat als er tijdens een diepzeemijnbouw-activiteit schade ontstaat aan het maritiem milieu? Wie gaat deze schade compenseren? Bevestigt de Belgische overheid dat GSR de principes van het internationaal zeerecht schendt? Ook al is de Belgische overheid strikt juridisch gezien misschien niet aansprakelijk in geval van een diepzeemijnbouw-accident, draagt zij een belangrijke verantwoordelijkheid.

56 Zie antwoord van minister de Backer op parlementaire vraag van Greet Daems. <https://www.dekamer.be/doc/CCRI/pdf/55/ic026.pdf>

57 http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=2013081734 ; http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=2013100402

58 <https://www.levif.be/actualite/environnement/la-ruee-mini-ere-sur-les-grands-fonds-marins-s-accelere-l-impact-environnemental-et-la-repartition-economique-posed-questions/article-normal-1189241.html>

59 https://ran-s3.s3.amazonaws.com/isa.org.jm/s3fs-public/files/documents/isba-25c-crp2-plist_0.pdf en bijlage IX; zie ook Vande Lanotte's eigen facebook post:

<https://www.facebook.com/johanvandelanotte/photos/a.326824370678882/2492242204137077/?type=1&theater>

60 Zie deelnemerslijst: https://ran-s3.s3.amazonaws.com/isa.org.jm/s3fs-public/files/documents/isba25-a-crp5_0.pdf

61 https://storage.googleapis.com/planet4-belgium-stateless/2019/07/1d18baf5-oceans_mediabrief_vnl3.pdf

62 Zie <https://www.dekamer.be/doc/CCRI/pdf/55/ic026.pdf>

7. Moratorium op diepzeemijnbouw-activiteiten

Gezien diepzeemijnbouw een grote bedreiging vormt voor de oceanen en de huidige wet- en regelgeving de belangen van lokale gemeenschappen niet voldoende beschermt, klinkt de roep voor een moratorium op diepzeemijnbouw-activiteiten steeds luider. Recent keurde het Europees parlement nog een resolutie goed die oproept tot een moratorium op diepzeemijnbouw tot wetenschappers de milieueffecten en de risico's van verstoring op de unieke diepzee-ecosystemen beter begrijpen⁶³. Gelijkaardige oproepen tot een moratorium werden recent gemaakt door onder andere de Deep Sea Conservation Coalition (DSCC)⁶⁴, een coalitie van meer dan 70 NGOs (waaronder Seas At Risk, Greenpeace International en WWF International) en de Deep Sea Mining Campaign⁶⁵, een coalitie van NGOs uit de Stille Oceaan. Ook de visserijsector maakt zich zorgen over de impact en de Long Distance Fleet Advisory Council (een Europees stakeholder forum voor visserij in internationale wateren) publiceerde eveneens een sterke oproep voor een moratorium⁶⁶.

Dit onderzoek van de PVDA bevestigt deze claims. Diepzeemijnbouw dient enkel de belangen van enkele multinationals en niet de belangen van de lokale bevolking. Het heeft nefaste gevolgen voor het klimaat en milieu. DEME zette, met de hulp van Europees onderzoeksgeld, de regionale wetgeving in de Stille Oceaan naar haar hand en slaagde er zo in om zowel de zone bestemd voor een ontwikkeld land (via België) als de zone gereserveerd voor een ontwikkelingsland (via de Cookeilanden) in handen te krijgen. De PVDA veroordeelt deze onethische en waarschijnlijk zelfs illegale praktijken en wijst op de onoverkomelijke risico's van diepzeemijnbouw. Ze steunt daarom de oproep tot een moratorium op diepzeemijnbouwactiviteiten en diende hiervoor een resolutie in bij het federaal parlement.

63 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018IP0004&from=EN>

64 <http://www.org/>

65 <http://www.deepseaminingoutofourdepth.org/>

66 https://ldac.eu/images/EN_LDAC_Advice_on_Deepsea_Mining_R.04.19.WG5_May2019.pdf

BIJLAGEN

I. Tijdlijn

2011:

- start DSM project
- Aankondiging OceanfLORE (officiële oprichting pas begin 2012)

2012:

- OceanfLORE wordt opgericht en participeert in DSM project
- G-TEC Mineral Resources dient aanvraag in bij ISA met België als sponsorstaat

2014:

- DEME-groep koopt G-TEC Mineral Resources en verandert naam naar Global Sea Mineral Resources (GSR) en krijgt dus “Belgische” exploratiecontract in handen
- DSM project loopt ten einde
- GSR dient aanvraag in bij ISA met Cookeilanden als sponsorstaat
- DEME groep en de partners van OceanfLORE starten ‘Blue Mining’ projecten

Tussen 2014-2016: OceanfLORE verdwijnt

2016:

- GSR en Cookeilanden tekenen exploratiecontract met ISA
- GSR en DEME start ‘Blue Nodules’ project als wetenschappelijke en industriële partners, naast andere ex-partners van OceanfLORE

Resultaat: 2 exploratiecontracten, gestart door 2 verschillende bedrijven, eindigen in de handen van DEME en DEME blijft Europees en Belgisch onderzoeksgeld krijgen om verder te onderzoeken.

II. uittreksel oprichting G-TEC Sea Mineral Resources in Belgisch staatsblad

Zie apart document

III. invloed mijnbouwlobby op lokale wetgeving

Zie apart document

IV. Briefing Note for Meetings between the SPC-EU Deep Sea Minerals Project and Fiji Government”

Zie apart document

V. Uittreksel Belgische staatsblad GSR

Zie apart document

VI. Uittreksel Belgische staatsblad GSR

Zie apart document

VII. Uittreksel Belgische staatsblad oprichting G-TEC Sea Mineral Resources

Zie apart document

VIII. Artikel GSR

Zie apart document

IX. Deelnemerslijst ISA 26/07/2018

Zie apart document